

Verslag

Centraal College van Deskundigen Restauratiekwaliteit

Datum: 6 maart 2020

Plaats: Gouda

Naam	Vertegenwoordigt	Werkt bij
Aanwezig:		
Rob van Hees	Voorzitter CCvD Restauratiekwaliteit	
Walter de Koning	Secretaris CCvD Restauratiekwaliteit	ERM
Berrie Endevoets	Platform Gespecialiseerde aannemers	OrlyEndevoets
Miranda Maring	Certificerende instellingen	Hobeon
Gert Tutert	Private opdrachtgevers	SBGK
Rients Anne Slotema	Federatie Grote Monumentengemeenten – FGM	Leiden
Marc van Roosmalen	Raad voor Vastgoed Rijksoverheid – RVR	Rijksvastgoedbedrijf
Michiel van Hunen	Rijksdienst Cultureel Erfgoed – RCE	RCE
Isja Finaly	Federatie Instandhouding Monumenten - FIM	Vereniging HdK
Afwezig:		
Natasha Herman	RN, ARA, VRN – uitvoerende restauratoren	Redbone Bindery
Kasper Burgy	Vakgroep Restauratie	Burgy Bouwbedrijf
Bastiaan van de Kraats	Vereniging Architecten Werkzaam in de Restauratie - VAWR	1 meter 98
Joop Heijdra	Provincies	Gelderland
Gast:		
Martin de Jonker	Rapporteur URL-en historisch beton	SGS

1. opening, vaststellen agenda

De agenda wordt ongewijzigd vastgesteld. Isja Finaly wordt gefeliciteerd met haar nieuwe functie.

2. Verslag en actielijst bijeenkomst 15 november 2019

Redactioneel:

Besluit: het verslag wordt ongewijzigd vastgesteld.

Naar aanleiding van het verslag:

- De lijst met documentcodes ontbreekt bij de agendastukken en is ter vergadering uitgereikt (aan verslag gehecht)
- De aanpassing / uitbreiding van URL 2005 komt terug op de agenda van 4 september. Uitstel i.v.m. het eerst uitvoeren van een pilot, samen met de Monumentenwacht.

Actielijst:

De actielijst wordt doorgenomen en bijgewerkt.

Naar aanleiding van de actielijst:

- Rients Anne Slotema merkt op dat de wijziging van de model-verordening door de VNG actueel is door de komst van de Omgevingswet. Hij bespreekt met een collega de mogelijkheid om het verwijzen naar URL-en te verwerken, in dat overleg aan de orde te stellen. **Actie Slotema**
- ERM overlegt medio maart met RCE en directie EK over de wens tot een verbeterde verbinding tussen URL-en / certificaten en subsidies.

- Bijeenkomst 4 februari 'Monument in zicht' leverde veel inzichten en inspiratie voor ontwikkelingen m.b.t. inspectie en schouwen op.

3. Wijziging toelichting Restauratieladder

Het CCvD heeft eerder besloten om de werking van de Restauratieladder te bezien. Tijdens de vergadering in september 2019 is de werking besproken aan de hand van een toelichting van Klaas Boeder. Op basis van de discussies en de notitie van Klaas Boeder is een nieuw voorstel opgesteld door Rob van Hees en Walter de Koning. Uitgangspunt is de notie dat de restauratieladder toenemende bekendheid geniet, het idee van de restauratieladder is 'geland', maar de toepassing in praktijk (subsidies, bestekken, vergunningen) nog maar beperkt voorkomt. Dit laatste lijkt in de eerste plaats een kwestie van 'incubatietijd'. De restauratieladder zelf behoeft geen aanpassing. Wel kan de toelichting verbeterd worden. Het voorliggende voorstel omvat ook de relatie met de nieuwe versie (november 2019) van NEN-EN 15898. Tijdens de bespreking worden diverse tekstwijzigingen afgesproken. Met name de definities van kopiëren en imiteren moeten worden aangescherpt (vorm, materiaal, technieken).

Besluit: tekstwijzigingen in nieuw voorstel wordt per mail voorgelegd aan het CCvD voor commentaar. **Actie De Koning**

4. Vaststellen wijzigingen URL 4004, 4010, 4011 en 4014

4.1 Wijziging i.v.m. verduurzaming

Tijdens de vorige vergadering heeft het CCvD de ontwerp-wijzigingen van vier URL (URL 4004 Riet, 4010 Historisch Leidak, 4011 Metalen daken bij monumenten, 4014 Historisch Pannendak vastgesteld. De ontwerp-wijzigingen van de URL-en hebben ter inzage gelegen.

Het betreft 2 onderwerpen:

- In het kader van de Routekaart Verduurzaming Monumenten heeft ERM de taak om de URL-en aan te vullen met richtlijnen m.b.t. verduurzaming (in de betekenis van verbeteren van de energieprestatie). Daartoe worden alle URL-en bezien en aangevuld. De URL-en voor de verschillende typen dakbedekking zijn in één begeleidingscommissie onder de loep genomen om te komen tot een onderling afgestemde aanvulling. Voor daken betekent het verduurzamen vooral verantwoord isoleren (de bredere afweging op gebouwniveau is onderdeel van de restauratievisie resp. ontwerp).

Het werk heeft per URL geresulteerd in een aanvulling met de volgende inhoud:

- Aanvulling definities
- Aanvulling werkafspraken
- Beslisboom voor het kiezen van isolatiepakketten
- Tekeningen / referentiedetails voor de isolatiepakketten (bewust op 1 pagina geplaatst om het gebruik in praktijk te vergemakkelijken).

Om de risico's op brand door / tijdens herstelwerkzaamheden te verminderen zijn de maatregelen bij brandgevaarlijke werkzaamheden uitgewerkt voor de URL-en 4004, 4010, 4011, 4014 (tekst in de URL zelf en een extra bijlage met een checklist).

Aanvullend op de wijzigingen worden ook de volgende actualiseringen doorgevoerd:

- URL 4004 en URL 4010: nieuwe systematiek tabel restauratie categorieën ('stoplichtmodel'). Deze worden nog met de betrokkenen van de branches besproken.
- Wijzigingen n.a.v. agendapunt 3

Besproken wordt:

- Het CCvD wil niet alleen de voorstellen voor aanpassing bespreken, maar ook de volledige versie van de tekst
- Sommige leden hebben grote twijfels bij de juistheid van de isolatieconcepten voor leiden daken

Besluit: aanhouden tot de volgende vergadering. **Actie De Koning**

4.2 Overige wijzigingen URL 4004 Riet

De Vakfederatie Riet bij het ter inzage leggen van URL 4004 commentaar aangeleverd met het doel om de productomschrijving van riet die al in de URL 4004 zit aan te scherpen. De Vakfederatie neemt deze criteria ook op in haar algemene inkoopvoorwaarden. De begeleidingscommissie heeft niet geadviseerd over de kwaliteitseisen voor riet (was ingericht voor verduurzamingsaspecten), zodat het oordeel hierover aan het CCvD is. Voor de CCvD-vergadering heeft afstemming plaatsgevonden met KOMO en SKH om de relatie met BRL 5212 Riet (BRL voor het product Riet) te bespreken. Hieruit is gebleken dat deze het voorstel ondersteunen. De aanvullingen passen binnen het karakter van URL 4004. Het CCvD bespreekt enkele tekstuele wijzigingen.

Besluit: de wijziging van URL 4004 (hoofdstuk 4) wordt vastgesteld met enkele tekstuele aanpassingen.

5. Vaststellen ontwerp-URL-en historisch beton

Bij het opstellen van een richtlijn voor het restaureren van historisch beton spelen – naast de reguliere aspecten van een uitvoeringsrichtlijn - een aantal vragen een rol die in het overleg veel aandacht hebben gevraagd:

- Wat is historisch beton en wat is er behoudenswaardig aan?
- Wat is de relatie met constructieveiligheid? Gaat die niet voor op monumentale aspecten?
- En tenslotte: hoe gaan we om met garanties (levensduur) als we kiezen voor een historische (dus naar de huidige maatstaven suboptimale) werkwijze?

Dit wordt ingevuld met:

- een bijlage historisch beton die in beide URL-en is opgenomen
- URL 2003 die de ontwerp-vragen invult. In praktijk zijn hier de meeste vragen en discussies over. De URL bevat een procesbeschrijving om de aspecten/ optieken betondeskundigheid en restauratiedeskundigheid te combineren tot een afgestemd resultaat.
- URL 4005 die de realisatie door de aannemer invult. Bij de stap naar uitvoering zal vooral verwezen worden naar deze URL. URL 4005 sluit nauw aan op URL 2003 zodat de ontwerp-vragen alsnog gesteld kunnen worden als dat niet eerder is gedaan.

Besproken wordt m.b.t. URL 2003:

- Toevoegen van een aantal definities, o.a. beton. Marc van Roosmalen zal aangeven welke definities hij nog mist. **Actie Van Roosmalen.**
- In H 1 een weergave van de essentie van historisch beton opnemen
- Expliciet vermelden dat deze URL-en voor Historisch beton ook cementrustiek omvatten. Definitie aanleveren **Actie Van Roosmalen.**
- De tekst heeft door zijn opzet (procesbeschrijving) veel herhaling. Nagaan wat verwijderd kan worden
- Is behoudenswaardig de juiste term? Na discussie wordt besloten dat dat in deze context inderdaad het geval is, maar dat het gewenst is om de tekst (stap 4.3) aan te vullen met de vertaling van onderzoek (bouwhistoricus / architect) naar besluit over het al dan niet bewaren van de aanwezige cultuur-historische waarden.
- Maakt de URL voldoende onderscheid tussen schoon en vuil beton? Besproken wordt dat dit aan de orde is in (de systematiek van) de bijlage over de typering en waardering van historisch beton.
- Par 4.4.1 tekst m.b.t. schademechanisme aanvullen (carbonatatie diepte t.o.v. dekking)
- Par 4.5.5 / par 4.6.3: beide beschrijven de relatie tussen constructieve veiligheid en CHW, maar zijn verschillend. De tekst in par 4.6.3 is juist. Aanpassen.
- Par 4.5.1 Gebruiksbelastingen. Toevoegen dat ook belasting vanuit omgevingsomstandigheden belangrijk zijn.
- Par 4.5.4 wat wordt hier bedoeld met 'bouwfysisch'? toelichten.
- Par 4.7.3 / uiterlijk. Hier wordt te specifiek bedoeld op 1 type oplossing.

Over URL 4005 worden de volgende opmerkingen gemaakt (opmerkingen bij URL 2003 die ook van toepassing zijn op URL 4005 zijn niet herhaald):

- Is het niet beter om meer te verwijzen naar URL 2003? Nee, URL 4005 moet zelfstandig leesbaar / bruikbaar document zijn
- Par 3.4.2 / uiterlijk. De passage over druksterkte is essentieel. Aanvullen met de spanning tussen CHW en levensduur
- Bijlage 2 Restauratiecategorieën: 1a -c code T; 1d code 0. 3b code T
- Bijlage 1 de literatuurlijst verplaatsen naar de ERM-website (ook URL 2003).

Besluit: vrijgeven voor een openbare reactieronde van ontwerp-URL 2003 en ontwerp-URL 4005 (incl. bijlage Historisch beton), met inachtneming van bovenstaande opmerkingen.

6. Vaststellen projectplan

Voorstel is om een pilot uit te voeren waarbij de werkwijze 'combinatie bouwkundige inspectie – gegevensverzameling energieprestatie' door de Monumentenwachten op een aantal locaties wordt getest en de resultaten worden verwerkt in de definitieve versie van URL 2005. De resultaten worden verwacht in de CCvD-vergadering van 4 september 2020.

Besproken wordt dat het benutten van inspectieresultaten voor monitoring toestemming behoeft van de eigenaar / opdrachtgever.

Besluit: het projectplan wordt vastgesteld

7. Vaststellen aanvulling lijst Erkende opleidingen RestauratorenRegister

De Commissie Opleidingen en nascholing werkt de voorgelegde curricula van opleidingen voor restauratoren door op de vraag of zij in zodanige mate restauratiekennis bevatten dat zij aangemerkt kunnen worden als erkende opleiding voor het RestauratorenRegister. Erkende opleidingen zijn van belang bij de aanmelding voor het RestauratorenRegister. Bijgaand de tot nu opgestelde 'werklijst'. Eerder als zijn enkele opleidingen door het CCvD aangemerkt als RR-opleiding. In deze werklijst gaat het om 3 extra te erkennen opleidingen:

- MTS voor Meubilerings- en houtbedrijven (Rotterdam en Amsterdam) – Specialisatie Antiek
- Ba in de conservatie en restauratie Hogeschool Antwerpen
- Ma in de conservatie en restauratie Hogeschool Antwerpen

Besproken wordt:

- Wijzigingen / aanvullingen van de lijst erkende opleidingen behoeven gezien het karakter van de lijst geen inspraakronde
- Er is behoefte aan meer toelichting op enkele punten, zoals de aanduiding WO / HBO: de sprong tussen 7 en 8 is uit de toelichting niet direct verklaarbaar. Wordt categorie 7 terecht als HBO gekwalificeerd? Verder: 7 (Antwerpen Ba) wordt toegelaten, maar 1b (UvA – 2 jaar niet). Ligt dat inderdaad aan het ontbreken van een praktijkdeel bij 1b?

De aanmeldingen voor registratie in het RestauratorenRegister zijn nog (te) beperkt.

Besluit:

- vaststellen aanvulling lijst erkende opleidingen (nrs 6 t/m 8)
- volgende vergadering wordt (in aanwezigheid van een lid van de Commissie) gekeken naar de toelichtingen.

8. Historische installaties

In het Verslag Verkennend onderzoek URL Historische Installaties is op verzoek van ERM in kaart gebracht (zie onderzoeksvragen op bladzijde 2) wat (categorieën van) historische installaties zijn, welke in relatie staan tot verduurzaming en of er reden (draagvlak, inhoudelijk) is om tot een URL voor het restaureren van historische installaties te komen. Het onderzoek is uitgevoerd op basis van de actielijst die volgt uit Erfgoed telt ('aanvullende initiatieven').

De conclusie (zie bladzijde 5) is dat er dermate weinig bekend is over het onderwerp dat het beter is om eerst te werken aan bekendheid / draagvlak voordat een uitwerking van het restaureren ter hand wordt genomen.

Besproken wordt:

- Niet expliciet blijkt dat de onderzoeker zich gericht heeft op gebouwen / wonen. Waterbouwkundige installaties bijvoorbeeld worden niet genoemd.
- De aanleiding tot het onderzoek (risico op verwijderen in het kader van verduurzamingsingrepen van waardevolle installaties) wordt gemist
- Het ERM-bestuur geeft in 2020 prioriteit aan het vergroten van het gebruik van bestaande URL-en, zodat een vervolg op deze verkenning voorsnog niet gepland wordt.

Besluit: instemmen met de conclusie van de notitie

9. Mededelingen / informatie-uitwisseling

- Rob van Hees koppelt terug uit het ERM-bestuur
- Relatieschema (bijgaand). Ten behoeve van voorlichting is bijgaand relatieschema (bezien vanuit de positie van het restauratiebouwbedrijf) opgesteld
- Bijeenkomst Platform Monumententoezicht 11 maart (Historische binnenruimten)
- Waaier Schade-identificatie steenachtige materialen is beschikbaar

10. Rondvraag

N.a.v. een vraag van Miranda Maring wordt de verhouding tussen URL 2005 (verzamelen gegevens m.b.t. de energieprestatie) en URL 2001 (advies verduurzaming) besproken.

Marc van Roosmalen zoekt enkele experts m.b.t. leien daken. **Actie De Koning**

Volgende vergadering:

8 mei 2020, 10.00 -16.00 uur in Den Haag